

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
 ENGEDELMÉVEL.

Nro 51.

Költ Bétsbenn, Szent Iván Havának (Júniusnak)
 - 28-dik napján 1799-dik Elztendöbenn.

Béts.

Nagy következésű véres hartzokról hozott ide Tudósításokat Jún. 25-dikénn estve felé, Főquártélymester-Stabbéli Kapitány Torres, Mélááz Vezérüinktől, a' ki, Feldmarschal Szuvarow' társaságábann, vízfza-verte Fr. Vezér Macdonáldot, azonn a' nevezetes Trebia folyóvizénn; melly a' Genuai földönn veszi eredetét, 's Placentzia (Piacenza) Városánn felül szakad a' Pó (Pádus) vizébe, a' mellynél hajdann Han-

nibál győzedelmeskedett Sempronius nevezett Római Konzulonn, minekelőtte már az előtt megverte volna annak Tiszti-társát Cornélius Scipiót, 's különössenn magát Scipiót is megsebesítette volna személy szerént, a' Ticinus vizénél.

Macdonáldról t. i. nem bizonyosodott meg az az előbbeni officiális Tudósítás, (a' mint későbbi officiális Tudósításból olvassuk), hogy egyesítette volna magát a' Génuai földönn Moreauval; hanem egygy olly vakmerő fortélynak el követésére határozta magát, hogy Toskánából, a' hová, huszonöt ezer embert vitt vala magával a' Nápolyi és a' Római földről, felemelkedvénn az Apennínus hegyeinn által, Bononia, Modena, Reggio, Párma, Placentzia sorában által rentson Seregünkönn, 's úgy egyesítse magát Moróval. Toskánából ugyan, tengerenn el szállíthatta volna Seregét Génuaába, ha t. i. Livornóál arra a' végre megkívántató hajók lettek volna, de nem voltak. Vagyon egygy posta-út is, a' melly Toskánától Génuaába viszen, mindenütt a' tenger-partján: de az nagy részént az Apennínus köszikláiba lévén bévágva, tsak gyalog, vagy öszvérenn lehet rajta járnai. Illy terhes környülállások között fogott az említett igen néhez próbához Macdonáld. Valóban el is hatott vala már Placentziánn túl is, a' melly, Toskána Fővárosától Florentziától, szinte harmintzkét mertföldnyire esik, és hogy kártékony tzellyát végre hajthassa, semmi vezetéssel nem gondolt; melly abból is meg-

tzik, hogy maga személyly szerént meg-sebesedett, nem külömbenn meg-sebesedtek két Divíziós- és két Brigadíros Generálisok is a' Seregéből, egygy Divíziós-Generális pedig halva maradt. De a' mi Vezérinknek okos bátorságú magok elszánása's egészsz népünknek tántorodhatatlan hívsége's el rejtethetetlen buzgósága, győzedelmeskedett végre is minden nehézségeken, mint megtettzik a' Hadi Cancelláriának itt következő Előadásából:

„ Modenánál (melly ötödfél mértföldnyire esik Bonóniától: és ez Florentziától, 12-re) jól lehet Jún. 11-dikénn visszaverte Gróf Hohenzollern Generálisunk a' Frantziákat: ezek mindazáltal más nap, ismét ellene nyomúttak a' hegyek közzül, olly szándékkal, hogy egészzen békerítsék népünket, melly szándéknak végrehajthatását annyival bizonyosabbann reménylették: mivel hatzorta nagyobb erővel vóltak mint a' miéink. Ezek t. i. mind öfzfe öt Bat—ból, 's a' Gen. Bussy' nevét viselő kiköltözött Fr. Reg — nek hat Svadronyaiból állottak; a' Fr—ák ellenbenn, 18 ezer gyalogokból és öt lovas Reg—ekből. Minekutánna több ízben veretett vólna vissza az ellenség; ugyan tsak Gr. Hohenzollern el vontá magát Mirandola felé (melly, Modenától öt mértföldnyire esik oldalra, Napkelet felé). Ezen visszavonulás közben, háromszor rontott közzé kis Korpusunknak az ellenség: de mindannyiszor visszavonattatott, 's a' miéink újra egygyesítették magokat. Maedonáld

személy szerént jelen vólt ezen viadalokbann, 's meg is sebesedett; Divíziós - Generális Forestz pedig el esett, és egy Frantzia Oberster; többet magával fogságunkba esett.

Úgy tusakodott vitéz népünk általjábann, hogy a' Gr. Hohenzollern' ki-fejezése szerént, bajos; tsak valakiket ditsérni meg közzüle, mert mindnyájann meg-külömböztették magokat. Gen. Gróf Pálffy alatt agyon lötték a' lovát. (Melly sok függött ezen Seregzakaszunknak eröss magatartásától, onnan meg lehet ítélni: hogy Mirandolához Mántua, tsak öt mérttföld.)

„Macdonald, hogy annál inkább el kerítethesse Gr. Hohenzollernt: Gr. Klenau Generálisunk ellen is, a' ki Modenától Napkelet felé 3-adjél mérttföldnyire állott S. Giováninál: rendelt Jún. 12-dikénn két Tsapatokat, mellyek külön külön támadták meg Gr. Klenau-t: de, az elsőt mindjárt vízfőzaverte; 's fogott is el közzüle 50-ent; a' másikat is hasonlóképpenn; sőt megvert egygy 3-dik Tsapatot is, mellyet történetből talált elő, 's el fogott belöle egy Batalion - Vezért, mintegy század magával.“

„Az ellenség nem akarta Mirandolánál tovább nyomni Gróf Hohenzollernt (kéttség kívül azért, hogy maga két tűz közzé ne találjon szorúlni): Placentzia felé vette tehát útját, a' hová F. M. L. Ott tsak kevéssel az előtt érkezett vala a' maga Olztályaival: melly kevés néppel mint-

hogy látta F. M. L. Ott, hogy ellene nem állhat, harmintz ezernél felesebb számú ellenségnek: el vonta magát, ámbár az ellenség' előjáró Szakaszszával szüntelenül tusakodva, 's által szállott a' Trebia, és annakutánna a' Tidone vizenn is. Tsupánn az Elölvígyázóit állította ki a' Trebia és Tidone közzé. Illy környülállásokbann érkezett Lovasság Generálissa Mélász a' Cs. K. Sereg' egygy részével Ott F. M. L. hoz, Jún. 17-dikénn, kinek Elölvígyázóit éppenn akkor meg-támadta vala már az ellenség, 's által is nyomta a' Tidone vizénn. Ezeknek segítségére tehát mindjárt küldötte Lov. Gen. Mélász, Ott F. M. L. ot az egészsz Osztályaival, és még két Bat — okat is adott nagyobb erősségül mellé a' Frölich Reg — éből. Siettséggel érkezett F. M. Szuvarow is az Orosz Sereg' előjáró Szakaszszával. Az ellenség, több rendbéli próbái után is vízfza-fzorítódott a' Tidonénn, és minthogy éjjel az Orosz Sereg' több része is el érkezett: más nap délutáni öt órakor meg-támadtatott az ellenség, 's a' Trebiánn túl verettetett. Jún. 19-dikénn mindazáltal még alig végezhettek vala el a' főzést Vitézeink, kik már 4 naptól fogva nem ehettek föttet; a' midön két ezer Fr. Lovasok, sebessenn által hajtottak a' Trébiánn, kiket gyalogok is követtek. Ekkor Lov. Gen. Mélász, ölsze-fzedte egészsz Lovasságunkat, 's tsak hamar úgy vízfza verte az ellenséget, hogy az, más nap meg nem várta, hogy meg-támadjuk, hanem ment a' mint mehetett, 's Placentziábann hagyott maga után,

kétezer hatszáznál több betegeket és sebesséket, kik között fogságunkba estek két meg-sebesedett, Rusca és Salm nevű Divíziós-Generálisok, és két Brigadírosok, úgymint Olivier és Chambrai Generálisok. Ezek felett még két ezernél több egészségesek fogattattak el az ellenség közzül. A' mezők, terítve voltak Fr. holttestekkel."

Mi is vesztettünk más részről az Oroszokkal egyetemben nem keveset. Gen. Lichtenstein János alatt négy ló lövetett agyon; az 5-dik meg-sebesített, hatodszor pedig a' zseb-jét hordta el egygy golyóbis, 's azzal egygyütt a' pugilárisát is, mellybenn 30 arany volt.

Hadi Környülállások.

(Külföldi Tudósítások Szerént)

I. Helvétziaiak.

A' Helvétziai Direktórium, Bernábann tartotta vala már Jún. 3-dikánn a' maga Ülését.

Tigurumból minekelötte el takarodtak volna a' Fr — ák: bé-szegzették a' bástyákra ki-szegzett minden ágyúknak sütő-lyukaikat, 's az ágyú-töltéseket ki-szaggatták 's széllyel szórták.

Fr. Vezér Maszfzéna, még Jún. 6-dikánn Tigurumbann ebédelt, 's az Elöljárókhöz küld-

vénn egygy Emberét nagyon meg-köszönte az által jóakarátjokat; 's reménységét nyilatkoztatta egyfzersmind az eránt, hogy az ő tsendes elmenetelét úgy fogják nézni mint szembetűnő bizonyosságát az ő változhatatlan hajlandóságának. — Az utólsó Fr. Sereg-szakasz' Vezére, elvitte magával a' Város' kültseit: azért is, erőszakossann nyittatta azt ki a' Tanáts, Jún. 6-dikánn délutánni 4 óraker, hogy bé mehessenn a' Cs. K. Katonaság.

Jún. 7-dikénn reggel, egy tisztelere méltó Öreg, Tigúrum Városának néhai Polgármestere Kilchsperger Úr, és a' mostani Tanáts (Municipálitás) Elölülője, némelly más Municipálistákkal egyetembenn, Károly Fő-Hertzeghez mentek Klotenbe, hogy ajánlják a' Várost Ö Fő-Hertzegsé' kegyelmébe, 's által adják a' Város' kültseit; kiknek szemekből öröm-könnyek gördültek ki: midön látták egygy olly nagy Hérosnak, mint a' millyent Károly Fő-Hertzeg' személlýébbenn tiszteltek, eránttok nyilatkoztatott báráttságos szívességét, 's azonn mutatott örömet, hogy a' Fr — ák semmi kárt nem tettek el távozásokkor Tigúrubann. — A' midön ezen Deputátusok, által akarták adni a' Város' kültseit: nem vette el a' Fő-Hertzeg; hanem azt mondotta: „Igen jó kezekbenn vagynak a' Város' kültsei.“ Gen. Hotze már Tigúrubann vagyon. “

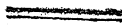
(F. M. L. Hotze ugyan sebet kapott lövés

által Jún. 4 dikénn: de a' golyóbit, melly a' karjába ment, 's ugyan ott benn is maradt, ki mettzette, 's mindjárt ajánlotta magát ismét Károly Fő-Hertzegnél a' szolgálatnak folytatására).

Némelly nevezetes Jegyzések, Tigúrum el foglalásáról: — Tigúrumnál, nem a' síkonn támadta vólt meg Fő-Hertzeg Károly a' Frantziákat Jún. 2-dikánn, mivel ott, tizenegygy Földvárok vólt nékiek, alig egy egy puska lövetnyire egymástól. A' Wiedikoni hegy eránt olly vélekedésbenn vóltak ők, hogy az azonn való által rontást meg nem próbállya Károly: minthogy igen erdős. Ugyan ezen bizodalomból nem is igen nagy számú Őrizetet tett oda Maszféna: 's jóllehet már az előtt egynehány hetektől fogva, 3 ezer Parasztok, 's Szapör Katonák foglalatoskodtak ott a' sántzok, 's le-döntögetett fákból álló gátok készítésébenn: még se' vóltak azok, tsak félig is tökéletességre víve. — Midőn a' Cs. K. Katonaság Wiedikonhoz közelgett véletlenül Jún. 2-dikánn estve felé, az oda állított Fr — áknak nagyobb része a' Vendégfogadókbann tántzolt: mindazáltal tsak ugyan hirtelen rendbeszedték magokat, 's 7 órától fogva, szinte tízig védelmezték magokat. Minthogy a' Cs. Kir. Vitézek egészszenn körül vették a' hegytetőt, 's mindenfelől tüzeltek a' Fr — ákra, és ezek is vízfíza: úgy tünt ez a' setét éjjeli viadal a' hegyektől körül vett kies völgybenn lakó Tigúrumiaknak szemekbe; mint valamelly tüzi mesterséges játék. — A' Tigúrumi és

Tigúrum' mellyéki tüzezebb Barátjaik a' Frantziáknak bé nem várták a' Cs. K. Sereget. — Tigúrumbann Jún. 6-dikánn estve felé, a' midőn már benn vólt a' Cs. K. Katonaság; Károly Fő-Hertzegnek négy rendbéli Hirdetményei vóltak fel-raggatva, úgymint 1.) az, melly még a' Sváb Kerületből intéződött Mártz. 30-dikánn a' Helvétusokhoz. 2.) az, mellyet Május' 27-dikénn adott ki a' Fő-Hertzeg, némelly Helvétus Helységekre nézve, mellyekbenn a' roszszúl gondolkodók ki-löttek a' házakból azon Cs. K. Vitézekre, kik kergették az ellenséget. Az ilyen történetekért, számadás terhe alá veti a' Fő-Hertzeg, említett Hirdetményében, a' Helységek Elöljáróit. 4.) az, mellybenn meg-tzáfollja a' Fő-Hertzeg, a' Tigúrumi Directóriális Helytartónak Pfenningernek mind szóval mind írásbann hirlelt azonn állítását, mintha a' Fő-Hertzeg, erővel kényszerítette vólna a' Helvétziai Iffjúságot, a' Frantziák ellen való hartzolásra. — A Tigúrumiak, fekete bokkrétákat kezdtek viselni, 's némellyek közzülök a' Császári színek eránt való betsületből, sárga és fekete színűeket.

A' Helvétziai Fr. Seregről azt írja egy Bazileai Levél, hogy anuak két harmad része újj Katonákból áll, 's az az egygyik oka annak: hogy ha derekassann kártátsoznak feléje, ritkánn vez annyí bátorságot magának, hogy szilajúl neki rontson az ellenséges Battériáknak, de másik oka ennek az, hogy egy Vezérhez sints a' Katonaság egészsz bizodalommal.

A' Helvétziai Segítő-seregjeokről a' Fr — ák-
nak azt jegyzi meg az említett Bazileai Levél,
hogy általlyábann véve, nem a' leg jobb rend-
tartása vólt annak, 's kedve se' vólt a' hartzo-
láshoz. Gen. Keller, a' ki, Máj. 25 dik napjáig
vezérlette vala azt, mindennap részeg vólt; a'
ki utánna lett Vezérré, Gen. Wéber mindjárt az
nap el esett; ezt Gen. Salis váltotta fel.

Tigúrumból Jún. 15-dikénn: — „A' melly
sántzokat itt körül belől készítették a' Frantziák:
most azok, mind széllyel hányattatnak az e'
végre fel-kívántt Föld-népe által. Alig vagy-
nak még ezer Helvétus Katonák, a' Fr. Sereg-
nél: a' többek oda hagyták Maszfénát, 's nagy
részént haza tértek, hanem egy rész belőlök a'
Helvétus Kiköltözttek' Seregéhez kaptsolta ma-
gát, a' kiknek egynehány Kompániai itt a' Vá-
rosbann benn vagynak a' Kaszárnyábann, a' ho-
vá nem akarták bé záratni magokat a' mint mon-
dogatták a' Fr — ák, a' többek pedig a' szom-
szédságban feküsznek, 's zöld forma-ruhát, és
veress kar-kötöt viselnek.“

Bazileából Jún. 12-dikénn: — „Helvétzia'
Kormányzéke Szolothurnba szándékozik által
venni magát Bernából. Némellyek azt mondják
hogy Bielbe, sőt talám, hogy még ide is.“

Strafzburgból Jún. 13-dikánn: — „A' Fr.
Direktórium tellyességgel nem akarja, hogy a'
Fr. Katonaság oda hagygya Helvétziát.“

2.) Frantzia Országaiak.

A' Törvényhozó Gyűlésnek Tagjai közzül feles számmal igyekeznek, a' Directóriális igazgatásnak le-rontásánn, 's a' Robespierreinek felállításánn.

A' Törvényhozó Iffjabbik Tanáts, 'egygy buzditó Hirdetményt készítettett a' Nemzethez, melyet fel-olvastatott maga előtt, 's helybe is hagyott Jún. 5-dikénn. Ezen Hirdetménybenn, jententi a' Fr!—áknak, hogy az ellenek hadakozó Hatalmasságok száma szaporodott, 's ahoz képest ők is nevellyék, kiki maga részéről, a' Respublika' erejét.

Sieyes Jún. 7-dikénn tartotta a' maga Direktori bé-köszöntő Beszédét, mellybenn úgy nyilatkoztatta ki magát, hogy ő, parantsolat gyanánt vette Hazája szavát, mellyel Az, mostani nehéz körülállásaibann, olly szolgálattyára kívánta fel-ötet, a' melly kívánságnak telyesítése által, meg-fosztja ő magát, az elötte kedves egygyüüggy életnek gyönyörüségeitől.

Az Olasz Orzági Fr. Seregnél Kommisszárriuskodott néhai Szánkülottok közzül, sokann vagynak ollyanok, a' kik még Robespierre' idejébbenn kéntelenségből, szurtos Cynikusok vóltak: most pedig, pompás hintókon hartzolatják magokat.

3. Német Birodalmiak.

A' Régensburgi Gyűlés, rendkívülvaló Ülést tartott Jún. 11-dikénn, a' mellybenn fel-olvas-tatott a' Csász. Felsőnek hozzája intézett kí-vánsága, a' Rastadt-mellyéki gyilkosságnak szo-ross meg-visgálására nézve: 's az a' Szándéka: hogy mind a' Választó- mind más Hertzegek, mind a' Birodalmi Városok részéről, két két De-putátusokat nevezzen ki az említett visgálásra, és hogy a' Fr. Direktóriumot is meg-kínállya, egynehány Deputátusoknak ezen visgáláshoz va-ló rendelésével, a' kik által egészsz bizonyos-ságbann lehessen, a' visgálásnak részre hajlás nélkül lett meg-tétettetéséről.

A' Moguntziai Választó-Hertzeg, nyugoda-lomra botsátotta a' maga eddig vólt első Mi-niszterét, 's Rastadti Directóriális Követét Báró Albínt, 's a' Coadjutorát Dalberg Urat, a' ki mostanság Bétsbenn tartózkodott, választotta El-ső Miniszterévé, az említett B. Albini helyébe, a' ki Rastadtbann, igen öfzsze tartott, kivált utóllýára, a' Fr. Miniszterekkel.

A' Baváriai és Palatínátusi Választó-Her-tzegről írták Monachiumból, hogy onnét Jún. 16-dikánn, kevés kísérekkel Anspachba Szándéko-zott indúlni, a' Pruszsz. Király' látogatására.

Ulmából Jún. 17-dikénn: — „Egynehány napoktól fogva, sok szökevény Frantzia Kato-

nák jövägetnek által a' Német Birodalom' Sváb Kerületébe, kik mindnyájann jól vagynak öltözködve, és az újjonnan ki-rendeltt Katonaság közzül valók."

Magyar Ország.

A' Bátsi Kanális' meg-nézéséből, Jún. 18-dikánn érkezett vizsza Budára Kir. Fő-Hertzeg Nádor-Ispányunk.

Nagy-Váradról Jún. 5-dikénn: — „A' múlt Május' Hónapnak 28-dikánn, Zaránd Vármegyének Boitz nevezetü Helységéből útnak indúttak öt Afzszonyok, és egy közzülök, magával vitte két elztendős gyermekét is ölbenn. Mentekben egy nagy zápor-esső elő fogta őket: melly elől egy fa alá bé-állottak, de szerentsétlenül: mert a' menykő belé ütött a' fába, 's mind az öt Afzszonyt meg-ölte: tsak a' gyermek maradt meg életbenn, 's egész épségbenn. Az Afzszonyok háttal a' fához vóttak támaszkodva: azért is mindenik hóltt testnek éppenn a' hátánn, fekete vonás szemléltetett."

Debretzenből Máj. 25-dikénn: — „Megfosztá a' halál Városunkat, Néhai betses emlékezetü Veszprémi Istvánunk utánn, második rendes Fizikusunktól Csapó József Úrtól is, úgy-

mint a' ki, minekutánna 32 esztendőket töltött volna el rendszerént való Orvos-Doctori fővel Városunkbann: meghala e' folyó Pünköst Havának 19 dik napján, életének 64-dik eszt — jében. Származását vette Kir. Ns Győr Városábann. Feleségtelen lévén, nem hagyott Maradékot maga után; de hagyott két szép 's hasznos Könyveket; egygyiket, a' kis Gyermekek' nyavalyáinak orvoslásáról; másikat a' füvekről 's virágokról, le-írván azoknak mind megismertető jeleiket, mind hasznaikat."

„A' víz-áradásbann nekünk is van részünk: mert a' Hortobágyunk annyira ki-öntött, hogy az ott legeltt marháinkat, juhainkat, és sertéseinket élelmektől meg-főzttotta, és sokkal helyebb szorította Városunk felé. A' Pünköst Hónapunk mind eddig hűvös volt, és így a' Régiek' jövendőlése szerént bő esztendőt reménylhetünk: hanem szöleinkre nézve nem voltunk nyugodt elmével e' mai napnak t. i. Orbán napjának fel-virradásáig, úgymint a' meddig, ugyantsak a' Régiek' jövendőlése szerént, mindég lehet a' szölöket félteni a' hidegtől. De ez a' kritikus nap is el múla, minden szölő-ártalom nélkül. “

„Minthogy a' tél' hosszú tartása miatt, a' marhák későn mehetek ki legelőre, 's mind ez ideig fel nem hízhattak: ez az oka, hogy

hét magyar pénzes hússal élünk, holott ez előtt már ilyenkor, 3 pénzessel is éltünk.“

„A' zabnak, árpának, kukoritzának (török-búzának) és rozsnak köble 3 márjás; a' jó kétszeres búzáé, 6; a' leg szebb búzáé hét, 's néha 8 márjás.“

A' Keresztes Dámák' jeles Rendje Tagjainak számát 11 újj Tagokkal méltóztatott nevelni a' F. Császárné, mint a' Rend' Fejedelem-afszonya, Apr. 3-dikánn, kik között öt részfizerént Magyar Férjü 's születésü, részfizerént vagy Magyar születésü, vagy Magyar Férjü Dámák vagynak, úgy-mint: Gróf Grassalkovitsné, született Elzterházy Leopoldina Hertzeg-Afszony; Gróf Zsigrayné, született Almássy Joanna Gróf-afszony (de a' ki már meg hólt); Gróf Pálffyné, született Hoyos Ernestina Gróf-afszony; Gróf Wallisné, született Kollonics Eleonóra Gróf-afszony; Gróf Pálffyné, született de Ligne Euphemia Hertzeg-afszony.

* * *

Jelentés.

Szinte a' lehetetlenségig fáradoztunk, hogy Egyiptom' Leírásáról tett ígéretünket ek-

korra telyesíthessünk: de semmiképpenn készzen nem lehattunk ezen Munkával, mellyet úgy kívánunk ki-dolgozni, hogy tartós gyönyörűséget talállyanak benne E. Olvasóink. Bizonytalni is fogják, hogy a' még egy kevés ideig tartandó várakozássok által, nyerni fognak.

Azonközbenn is jelentjük, hogy az Egyiptom' Mappája után küldött Mappánn, látni lehet Frantzia Országot kis mértékben; annak Brest nevű Városát, mellynek Kikötőhelyéből indult ki Aprilisbenn a' nagy Frantzia Hajóssereg; Breszt alatt izemléttetik Oleron Szigete, a' hová küldődnek most számkivetésbe, a' Direktóriummal nem egygyet-értő Fr—ák: Spanyol Ország' szélén láthatni Cádix híres Kikötőhelyét, 's ahoz közel a' Gibráltári szoross tengert, a' mellyenn bé ment a' Breszti Hajóssereg, a' Középtengerre. Továbbá Fr. Ország' szélinn Toulon-t, a' mellynél kezdődő 's Egyiptomig szolgáló vonás, Bonapartenak oda lett hajókázása' útját mutatja 's a' t.

Egyiptom' Mappájánn, a' Magyarázatok között elő-fordúl ez: Karavánni-út. Ebből az i-t ki lehet vakarni:

(Fél árkus Tóldalékkal.)

TÓLDALÉK

A' Magyar Hírmondónak, Június' 28-dik napján 1799-dik esztendőben költ árkusához.

Sopron Vármegye'

Rövid le-írásának végezete.

Ferdő van: Balffonn; Siertzenn; és N. Höfleinn: de egygyik sem meleg természet szerént. Balffonn izamos Vendégek el fogadására vagy alkalmatosság, de a' más két helyekenn, kevésnek sints elég. A' Siertzi ferdő, kénköves, ~~és azt ifszák is közönségessenn.~~ — Savanyú víz találtatik a' Petsenyédi, Balffi és a' Német-Keresztúri határonn.

Sopron Vármegyének magassabb Hegyei: az úgy nevezett Brenn, és Laytha Hegyek a' Sopronyi Járásbann.

A' Brenn hegyénn van egy igen nagy reménységű Köfzén-Bánya. Erre nézve ásák most főképpen azt az új Víz-árkot (Canálist); melly, Bétsnél kezdődik, 's folyamataját veszi a' Pozsonyi út' mentébenn, hanem túl Simeringenn, Laxenburg felé tsavarodik, és Baaden, 's Neustadt Városok alatt megy el, azután Lichtenwörthnél bé-ér Sopron Vármegyébe, 's Petsenyéd', Borbolya', Drafsburg', 's Wandorf' helységeknel el hat egélsz Sopronyig, a' honnét

K k k

idővel Győrnek fog vitetni. Czenk, Loos, Sz. Miklós, Kapuvár, Bogyoszló, Egyed, Mórithida, 's Gyimóth Helységeknel.

Kö-Bánya vagyon: Rákosnál 2; Margaréthánál 10; Kis-Marton alatt 2; és az ahoz közel lévő vadas kertbenn 1; Loretom' tájjánn 3. — Ezekből, 's kiváltképpen a' Margaréthai-ból hordják Bétsbe, az épületekhez, 's oszlopoknak, párkányoknak, gráditsocknak 's a' t. való köveket.

Mész kö-Bánya vagyon a' Sopronyi hártárbann, a' mellybenn már most Kőlzénnel égetik a' meszet. Csuredorfnál, 's Ritzingnél is is égetnek meszet.

A' nevezetesebb erdők: 1.) A' Sopronyi 's Kis-Martoni; és a' Német Ujhely, 's Kőlzög között fekvő erdők, Aufztria' széle felé. 2.) A' Nagy-Erdő. (a' III. Jár.) 3.) Az Iharos, Kapuvár alatt a' két Rába közt. 4.) A' Petlen (Babothonn alól) és a' Ketzölyi erdők (a' IV. Jár.) — Terem benne mindenek felett: Tölgy, Tser, Bükk, Eger, Ihar, vagy Juharfa. A' Sopronyi erdőnek különös szemességgel viseli gondját a' Város, 's veszi is nem kevés hasznát. Az erdőkből háromló hasznok ezek: 1.) A' tűzre való fának már öt forintonn is adják ölét Sopronbann. 2.) Hamu-zsirt főznek belőle: Sopronbann, Német-Keresztúronn, Ivánbann, Dénesfánn, Himódonn, Vulkánonn, Pordánybann, s már mostanság Fraknónn is, de a' két utolsó Helységekben, házi-hamuból készítettik. 3.) Deizkakat metlzenek, hét arra a' végre, az az,

deszka metzésre készült malmokbann. 4) Épületre való fákat hordanak a' Kaboldi, Lakenbachi, Fraknói, és a' Kapuvár alatt fekvő erdőkből. 5.) A' makk termő erdőket, u. m. a' Nagy-Erdőt, a' Himódi és a' Ketzöli erdőket, ki adják azoknak bérbeenn, a' kik oda hajtják makkra sertésseiket. Landzsér' tájjánn is elég bőven terem a' makk.

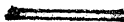
Gesztenye-Erdő, van a' Sopronyi határbann a' Brenn-hegy allyánn, és Csepregnek dél felé eső határánn, (a' III. Jár.). Találtatik Wiezen, Fraknó 's Neustift körül is, de tsak imitt amott.

Gyümölcstös kertek vannak: Fraknónn, Neustiftenn, 's Wiezenenn a' hol jóféle almák teremnek. Maga Fraknó, 5000 forint árra gyümölcstöt is adott már el, egy esztendőbenn, az oda járó Ausztriai, Cseh, és Sziléziai embereknek. Nyékenn: Szilva, Körtvély, Baratzk, bőven terem. Ott száríttják nagy részint az úgy nevezett Sopronyi gyümölcstöt, a' mellyet még idegen Országokba is el hordanak.

Szeder-fákat nevelnek ugyan Sopronbann, és Sághonn, a' Selyem-bogarak tartására: de kevés előmenetellel.

A' Szőlő-hegyek, bőven termik a' jóféle borokat. Illyenek: a' Ruszti, Sopronyi, Rákosi, Bóózi, Medgyesi, Balffi, és a' Hideghégi. Ezeket, Sziléziai Emberek hordják ki az Országból; noha már most nem olly nagy kelettel, az Ország' szélénn fizetni szokott mostani nagyobb adók miatt, mint sem az előbbeniek voltak. Jó asztali bor terem a' Laytha-hegy'

K k k a

allyánn: N. Höfleintől fogva Széleskútig, szintén úgy Nyékenn, Német-Keresztúronn, N. Czenkenn, Csepregenn, Lóósonn és Pinnyénn.

Dohányt több helyekenn termesztenek. Legjobbnak tartatik a' Szanyi és a' Vitnyédi.

Leont és Kendert csak annyit termesztenek, a' mennyivel bé-érik a' Lakosok saját házi szükségekre.

Krapp-ot (festő-füvet) Loretombann és Szarvkönn termesztenek. Ezen fünek őszfel ásásá ki a' gyökerét, 's abból veress festéket készítenek az Ausztriai Fabrikánsok, kik ez előtt 20 forintjával fizették az említett gyökérnek mázsáját, de az utolsó éztendőkbenn csak 16 forintjával.

Gaboná nagy bőséggel terem, N. Czenktől kezdvén a' Sárvári út' mentébbenn, Sz. Miklós' tájjánn, és ha az ár víz kárt nem okoz, az egész Rába-közbenn, a' honnan Sopronba 's Győrre szokták azt hordani, Héti-vásárookra, Sopronbann rakásra vezlik, többnyire a' II-dik Járásbéliek, 's kereskedést űznek vele Ausztriába. Szénából sem lát ezen Vármegye semmi szükségét. Mindenek felett jó az, A. Bük tájjánn; Kapuvár tájjánn pedig annyi a' Kaszálló, hogy 7000 forint éztendei arendát is fizetnek érette. Csernelházánn, 's még egynehány helyett ló herét is termesztenek, a' mezei gazdaságnak szemlátomást való előmenetelével, melynek egy kiváltképpenvaló ága, a' selyem (Spanyol) juh-tartás, melly is nagyon kezd terjedni a' Vármegyébenn. Nyóltzvan, 's 85 forintonn is meg-ve-

szik mázsáját a' selyem-gyapjúnak a' Sopronyi, és a' Kőzégi posztó-tsinálók; mindenek felett pedig a' Zsidók, kik a' Morva Országai Posztó-fabrikánsoknak ki-hordják, melyet minekutána ezen Fabrikánsok meg-fonattak, 's posztóvá és egyéb matériává szövettek, ismét vizsza hordják azokat Országunkba igen igen nagy nyereséggel. — — A' Svájtzer tehén-tartás is divatjábann vagyon, 's egynek elztendei halfznáért meg-adnak a' Sajtosok (Sajt-tsinálók) 15 's több forintot is. A' Nagy Erdőbéli 's más legelő-könn, sok, többnyire Békés Vármegyébenn vett göbolyöket legeltetnek (füveltetnek) nyárbann a' marhával-kereskedök; melly göbolyöket télbenn meleg istállókra kötnek, 's ott sarjúval, darált rozsszal, és sóval fel-hízlnak, és a' Sopronyi héti marha-vásárra le-járó Ausztriai Kuptezeknek (Marha-kereskedöknek) jó árronn eladnak. A' sok szarvas marhákonn kívül, temérdek sok sertéseket is hajtanak ezen a' Vármegyénn keresztül, Béts felé, többnyire Tóth Országból, és Szerviából (a' Török földről). — Tartanak a' Sopron Vármegyeyiek méheket is több helyekenn, főképpenn pedig Csornánn az V-dik Járásbann.

Van ebben a' Vármegyébenn egygy papiros malom is a' II-dik Jár. bann; egygy Typografia Sopronbann; egygy Vas-hámor az I. Jár. bann, melly hámor, Siájer Országból kerültt vassal foglalatoskodik; két Kalló, Sopron és Kábold alatt; 11 Salétrom-főző hely; hat Harminizad; 20 Vám 's a' t.

A' Helységek' száma Sopron Vármegyében 239-re megy, mellyek közt van 32 Mező város, és 207 falu. Van három szabad Királyi Városa is ezen Vármegyének; tíz Pufztája (Praediuma); nyóltz ép, többnyire fellengő (hegyenn épült), és 2 romlott Vára is, ú. m. a' Szarvkői, és a' Kefzői. Vannak benne közel 40 Kastélyok, sok szép kertekkel. Ezek között leg híresebb, nem tsak a' Vármegyében, hanem az egész Országban, az Elzterházi Kastély nagy kertjével (a' II-dik Jár.): a' Nagy Czenki Kastély pedig, Magyar Országot illető, sok ritka, nyomtatott és írott Könyvekkel 's a' t. rakott-Könyvtárára nézve, mellyet örömet nyitva tart, a' Tudós Férjfiakat betsülő Birtokossa Mélt. Gróf Széchényi Ferentz Ő Excellentiája, mind azok előtt, valakik vele a' Haza' hasznára szándékoznak élni. — A' házak' száma fel megy 20,772-re. Vagynak két vadas, és több Fátzán-kertek is. A' Lakosok' száma 150,767 főkre van téve az 1787-dik esztendőbeli Conscriptzióban. Ezek között voltak, 3597 Nemesek, 357 Egyházi-Személyek; 81 Előkelők; 2515 Városi Polgárok, 's Mesteremberek; 10,587 Jobbágyok; 17,774 Zsellérek (Lakók); 328 ideig haza bocsátott vagy obsitos Katonák; 78,435 Afzszonyok; 3437 Zsidók 's a' t. A' Lakók, nyelvekre nézve: Magyarok, Németek, és Horvátok. A' Németek közzül azokat Hientzeknek hijják, kik a' Német szót igen kedvetlenül ejtik, 's laknak, Nagy Barom (Gross-Warisdorf) és Kőszeg között.

A' Sopron Vármegyei Catholika Ekklesiák,

---

a' Györi Püspökséghez tartoznak, 's három Esperestségekre vagynak fel-olftva. Apátúrság egy vagyon ezen Vármegyében, t. i. a' Cistercitaké, Klastrombann a' II-dik Jár. ann; 2 Prépostság, t. i. a' Sopronyi, Kánonokokkal; és a' Kis Hőfleini; vagynak 113 Plébániák, 13 Locális Káplánságok, 70 Filiálisok, 6 Klastromok, úgymint: a' Szervitaké; Franciskánusoké; Dominikánusoké; Cistercitaké; Misericordiánusoké; 's az Ursulita-Apátzáké. — Az Evangélikusoknak (Augusztána Vallásuaknak) 18 Oratóriumok vagyon; a' Zsidóknak 5 'Sinagógájok.

Sopronbann van a' többek között, mind a' Catholikusoknak mind az Evangélikusoknak Gymnásiumok. Van a' Magyar nyelv' gyarapítására nézve egy Társaság is, melly a' nagyobb 's derekabb Evangel. Tanulókból áll. Van ott egy Spanyol-viaszf-fabriká is. — Neufeldenn, Aufztriához közel, a' Lakosok mind Tyúkászok (tyúkkal 's tsirkével Aufztriába kereskedők). Ugyan ezen Helységben vagyon egy kis Tobák-fabriká, nem külömbenn Dörflben is. (a' II-dik Jár — bann.)

Leg többet bírnak ebben a' Vármegyében: Hertzeg Elzterházy Miklós; Gróf Széchényi Ferentz; a' Györi Püspök; Gróf Festetics György és Ignátz; továbbá: Cziráki, Vitzai, Elzterházy Nepomuk; Schmidegg László; Nitzky Grófok; Meskó, Mezőné, Podmanitzky, és Prényi Bárok. A' fő Nemesek között pedig: Jankovits, 's Horváth Zsigmond Udv. Tanácsosok; Felső Büki Nagy; Barthodeiszky; Tallián; Csernel; Döri; 's a' t, Urak.

Midőn a' Mediolánumi Előljárók, a' jól gondolkodó Népnélk temérdek sokaságától kísértetve, eleibe mentek vólt Apr. 28-dikánn F. M. Szuvarownak: némellyek a' Revolúciónisták közzül, olly magok-gondolatlanok vóltak, hogy ők is a' sokaság közzé elegyedtek, jóllehet még az előtt benn a' Városbann, hangzott vala már füleikbe, a' Népnélk örvendező Ellyen kiáltozásai között, ez az ő rettenetes szententziájok is: Halál a' Jakobínusoknak. Valósággal meg is ragadta őket a' Nép, 's által-adta a' Kozákoknak, kik őket azonnal mint rabokat őrizet alá vettek: hanem egy Ruscati nevű ellen úgy fel-buzdította őket, a' sok Öllyétek meg! Öllyétek meg! kiáltozás: hogy bizonyossann meg nem maradt vólna életbenn Ruscati; ha szerentsére, egy Magyar Lovas Katona nem érkezett vólna oda, a' ki meg-elégedett vele, hogy egynehányszor meg-villogtathatta Ruscati feje felett a' szablyáját; de egyébképpen nem bántotta; hanem bé-vitte fogva Mediolánumba.

Vége a' tizenötödik Szakasznak.

